Nr 3

Justitieutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till justitiedepartementet m. m. jämte motioner.

ANDRA HUVUDTITELN

Justitiedepartementet m. m.

1. **Statsrådsberedningen m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1, bilaga 4, under punkterna A 1—A 5 (s. 6—9) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Statsrådsberedningen* ett förslagsanslag av 3 467 000 kr.,
2. till *Justitiedepartementet* ett förslagsanslag av 12 532 000 kr.,
3. till *Svensk författningssamling* ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.,
4. till *Justitiekanslern* ett förslagsanslag av 1 116 000 kr.,
5. till *Lagberedningen* ett reservationsanslag av 480 000 kr.

2. **Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter. Kommittéer m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna A 7 och A 8 (s. 10 och 11) samt hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* ett förslagsanslag av 60 000 kr.,
2. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 11 700 000 kr.

3. **Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde. Extra utgifter.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna A 10 och A 11 (s. 13) samt hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Extra utgifter* ett reservationsanslag av 735 000 kr.

4. **Ersättning för personskador på grund av brott.** Kungl. Maj:t har under punkten A 12 (s. 14) föreslagit riksdagen att till Ersättning för personskador på grund av brott för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Motioner

I motionen 1972: 315 av herrar Ringaby (m) och Oskarson (m) hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en översyn av anslaget till Ersättning för personskador på grund av brott i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1972: 316 av herr Wiklund i Stockholm m. fl. (fp) hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag angående statlig ersättning vid skada genom brott, i första hand vid personskada genom våldsbrott, allt i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1972: 433 av herr Levin (fp) hemställes att riksdagen i anslutning till propositionen ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts (angående information om möjligheterna till ersättning ur förevarande anslag).

Utskottet

Från anslaget, som inrättades fr. o. m. budgetåret 1971/72, betalas ersättning av statsmedel för vissa personskador på grund av brott som har begåtts efter årsskiftet 1970—1971. De närmare förutsättningarna för rätt till ersättning från anslaget har angivits i kungörelsen (1971: 505) om ersättning av allmänna medel för personskada på grund av brott. Enligt kungörelsen utgår ersättning efter prövning av sökandens behov. Därvid tages hänsyn till skadestånd eller annan ersättning som tillkommer honom med anledning av skadan. Ersättning utgår ej i vidare mån än som följer av allmänna regler om skadestånd vid personskada. Sveda och värk samt lyte eller annat stadigvarande men gottgöres endast om särskilda skäl föreligger. Om sökandens behov av gottgörelse befinnes böra skattas till lägre belopp än 300 kronor, utgår inte ersättning. Ärende om ersättning prövas av Kungl. Maj:t.

I motionen 1972: 315 betecknas den begränsning som ligger däri, att ersättning från anslaget icke kan utgå för skador som uppkommit genom brott före den 1 januari 1971, som otillfredsställande. Enligt motionärerna torde antalet sådana skador av så allvarlig art att de kan berättiga till ersättning inte vara så stort att ett slopande av tidsbegränsningen skulle medföra några betydande merkostnader för samhället. I motionsyrkandet begärs en översyn av anslaget i enlighet med vad som sålunda anförts i motionen.

I viss anslutning till en motion i samma ämne föregående år kritiseras i motionen 1972: 316 den begränsning som ligger i att ersättningen endast skall täcka socialt ömmande behov. Motionärerna menar att staten bör ta på sig ett generellt ansvar för att personskador i samband med brott blir ersatta. Det bör enligt motionärerna även övervägas att låta ersättningen omfatta andra skador än personskador. Ersättnings-

frågan bör om möjligt avgöras av den domstol som dömt eller skulle ha dömt i brottmålet och utgiven ersättning i princip återbetalas till staten av skadevållaren. Motionärerna hemställer att riksdagen begär utredning och förslag angående statlig ersättning vid skada genom brott, i första hand personskador genom våldsbrott, i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionen 1972: 433 tar upp frågan om information angående den förevarande ersättningsordningen. Enligt motionären finns det anledning antaga att reformen inte blivit allmänt känd. För att de som skadas genom brott skall bli informerade om den möjlighet till ersättning som anslaget erbjuder föreslår motionären att polismyndigheterna ålägges att i samband med anmälan eller utredning av brott, som föranlett ersättningsgill skada, underrätta den skadade om de ersättningsregler som knutits till anslaget. Vad i motionen föreslagits bör enligt motionären ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet uttalade i samband med anslagets inrättande föregående år i sitt av riksdagen godkända betänkande i ämnet (JuU 1971: 5 s. 5) att ersättningsordningen borde i viss mån ses som en försöksverksamhet, vilken, om erfarenheterna visade sig goda, borde kunna utvecklas vidare. De begränsningar och den restriktivitet som vidlåder systemet borde enligt utskottets mening bedömas med hänsyn härtill. Möjligheterna till diskretionär prövning i de enskilda fallen var nödvändiga för att ge de socialt önskvärda resultaten. Under dessa förhållanden var det enligt utskottet inte tänkbart att utforma systemet så att ersättning skall utgå med belopp som fastställes av domstol och som motsvarar hela skadan. Inte heller fanns det enligt utskottet skäl att tillsätta en ny utredning angående systemets utformning över huvud taget.

Beträffande anslagets utnyttjande under de nio månader som ersättningsordningen funnits kan nämnas att hittills ca 40 ansökningar om ersättning från anslaget har inkommit till Kungl. Maj:t. Av dessa har 25 slutligt avgjorts. Ersättning har utbetalats i nio fall med tillhopa 15 400 kronor. Då ersättning vägrats har i ca 15 fall anledningen varit att skadan inträffat före den 1 januari 1971.

De erfarenheter, som vunnits under den korta tid som anslaget funnits till, är enligt utskottets mening inte tillräckliga för ett annat ståndpunktstagande än det som 1971 års riksdag fann lämpligast. Utskottet avstyrker således kravet i motionen 1972: 316 på en utredning rörande ersättningsordningens grundläggande principer liksom yrkandet i motionen 1972: 315 om en översyn i syfte att möjliggöra en retroaktiv tillämpning utan begränsning i tiden.

Beträffande önskemålet i motionen 1972: 433 om information genom polismyndigheterna om föreliggande ersättningsmöjligheter vill utskottet först nämna att, utöver den allmänna information som gavs i massmedia i samband med anslagets tillkomst, särskild information om den

nya ersättningsordningen utgått till landets samtliga advokater och rättshjälpsanstalter samt att särskilda pressmeddelanden genom justitiedepartementets försorg utgår vid varje beslut om ersättning ur anslaget. Vad särskilt gäller information genom polismyndigheterna, varom motionen handlar, kan nämnas att landets samtliga polisdistrikt tillställts — förutom erforderliga blanketter — särskilt utarbetade anvisningar om ersättningsmöjligheterna. Blanketter skall enligt anvisningar från rikspolisstyrelsen finnas tillgängliga på samtliga polisstationer. Utskottet har vidare inhämtat att en promemoria rörande de erfarenheter som hittills förvärvats vid tillämpningen av det nya systemet inom kort kommer att tillställas polisdistrikten. Berörda åtgärder synes enligt utskottets mening ge goda förutsättningar för en ändamålsenlig information om möjligheterna till ersättning ur anslaget. Motionen påkallar därför ej något initiativ från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Ersättning för personskador på grund av brott* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna 1972: 315 och 1972: 316,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 433.

Behandlad fråga

5. **Behandlad fråga.** Kungl. Maj:ts förslag under punkten A 9 Centralnämnden för fastighetsdata behandlas i civilutskottets betänkande 1972: 5, varom utskottet här

erinrar.

Uppskjuten fråga

6. **Uppskjuten fråga.** Utskottet avser att senare under sessionen yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts förslag under punkten A 6 Fideikommissnämnden, vilket utskottet här

anmäler.

Stockholm den 29 februari 1972

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), fröken Mattson (s), herrar Ernulf (fp), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), Polstam (c), fru Hjelm-Wallén (s), herrar Schött (m), Stjernström (c), Alf Pettersson i Malmö (s) och Lövenborg (vpk).

Reservation

vid *punkten 4* (Ersättning för personskador på grund av brott) av fru Kristensson (m), herrar Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c), Schött (m) och Stjernström (c), vilka ansett

dels att det avsnitt på s. 3 av utskottets betänkande som börjar med orden "Utskottet uttalade" och slutar med orden "den 1 januari 1971." bort ersättas med text av följande lydelse:

I samband med inrättandet förra året av förevarande anslag framfördes mycket stark kritik mot ersättningsordningens utformning. Bland annat ifrågasatte LO i ett avstyrkande remissyttrande över det förslag som låg till grund för statsmakternas beslut, om förslaget i sin restriktiva form verkligen fyllde något egentligt syfte, och flertalet av övriga remissorgan uttalade att förslaget var för begränsat i olika avseenden. Härvidlag anfördes bl. a. att ersättningssystemet borde omfatta inte bara personskador utan också egendomsskador samt ideell skada i större utsträckning än som förutsattes i förslaget. Kritiken gällde också principen att den skadelidandes ekonomiska situation skall beaktas vid ersättningsprövningen samt att därvid skall tillgodoses endast socialt ömmande behov. Vidare framfördes önskemål att skadeståndsrättsliga principer i görligaste mån skulle tillämpas vid ersättningsbedömningen samt att prövningen borde anförtros domstol eller liknande organ.

Ersättningsordningen har hittills funnits till i endast nio månader, och erfarenheterna är självfallet alltför begränsade för att några bestämda slutsatser skall kunna dras med ledning av tillämpningen. Att enligt vad utskottet inhämtat endast drygt 15 000 kr. utbetalats ur anslaget och att ersättning inte i något enda fall utgått med yrkat belopp ger emellertid visst stöd åt antagandet att invändningarna mot utformningen av reglerna inte saknat fog. En omarbetning av ersättningssystemet bör därför komma till stånd. I enlighet härmed tillstyrker utskottet förslaget i motionen 1972: 316 om en översyn av reglerna för statlig ersättning för skador genom brott. Några bestämda anvisningar bör inte här ges om hur de många, delvis komplicerade spörsmål som sammanhänger med ett vidgat statligt ersättningsansvar skall lösas. Riktpunkter för utredningen bör emellertid vara att även egendomsskada och skada av ideell natur skall kunna ersättas samt att ersättningsprövningen i görligaste mån bör ske med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga regler och handhas av domstol eller domstolsliknande organ. Vidare bör i enlighet med vad som uttalas i motionen 1972: 315 den nuvarande begränsningen i tiden omprövas så att ersättning även skall kunna utgå för skada orsakad genom brott som förövats före den 1 januari 1971. Frågan härom bör prövas med förtur. Det ytterligare anslagsbehov för budgetåret 1972/73 som utredningen kan föranleda får tillgodoses genom anslag på tilläggsstat.

dels att utskottet under punkten 2. bort hemställa

2. att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 315 och 1972: 316 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning av frågan om vidgad ersättning till brottsoffer i enlighet med vad utskottet anfört.

MARCUS BOKTR. STHLM 1972 720047